

Christ van den Besselaar

De pioniersfase van Omroep Brabant

Van experiment naar volwassen mediabedrijf

De studio van Omroep Brabant aan de Heggeranklaan in Eindhoven. (Foto: Regionaal Historisch Centrum Eindhoven)

‘Dit is Omroep Brabant vanuit Eindhoven’. Met die woorden begon presentatrice Els van Essen-Wullems op woensdag 1 september 1976 om 12.30 uur de eerste radio-uitzending van Omroep Brabant. Een dag eerder was de studio aan de Heggeranklaan in Eindhoven geopend door minister H.W. van Doorn (1915-1992) van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk (CRM). Na jaren wachten en lobbyen had Noord-Brabant eindelijk zijn eigen regionale omroep gekregen. Het experiment kreeg twee jaar de tijd zich te bewijzen. De vraag was of de omroep een wezenlijke bijdrage zou kunnen leveren aan de verbetering van de informatievoorziening en aan de versterking van de lokale democratie.¹ Met beperkte middelen maar met een grote inzet van alle betrokkenen werd Omroep Brabant binnen een jaar een begrip in de regio en de best beluisterde regionale omroep van het land. Het experiment leek geslaagd maar de verdere uitgroei werd vertraagd door Haagse politieke onverschilligheid, de economische crisis van de jaren tachtig, afstandelijkheid en desinteresse vanuit Hilversum en nieuwe mediaontwikkelingen in de eigen regio. Pas na ruim tien jaar vond een verdere uitbouw plaats en kwam er eindelijk duidelijkheid over de maatschappelijke en financiële positie. De pioniersfase was toen definitief voorbij.

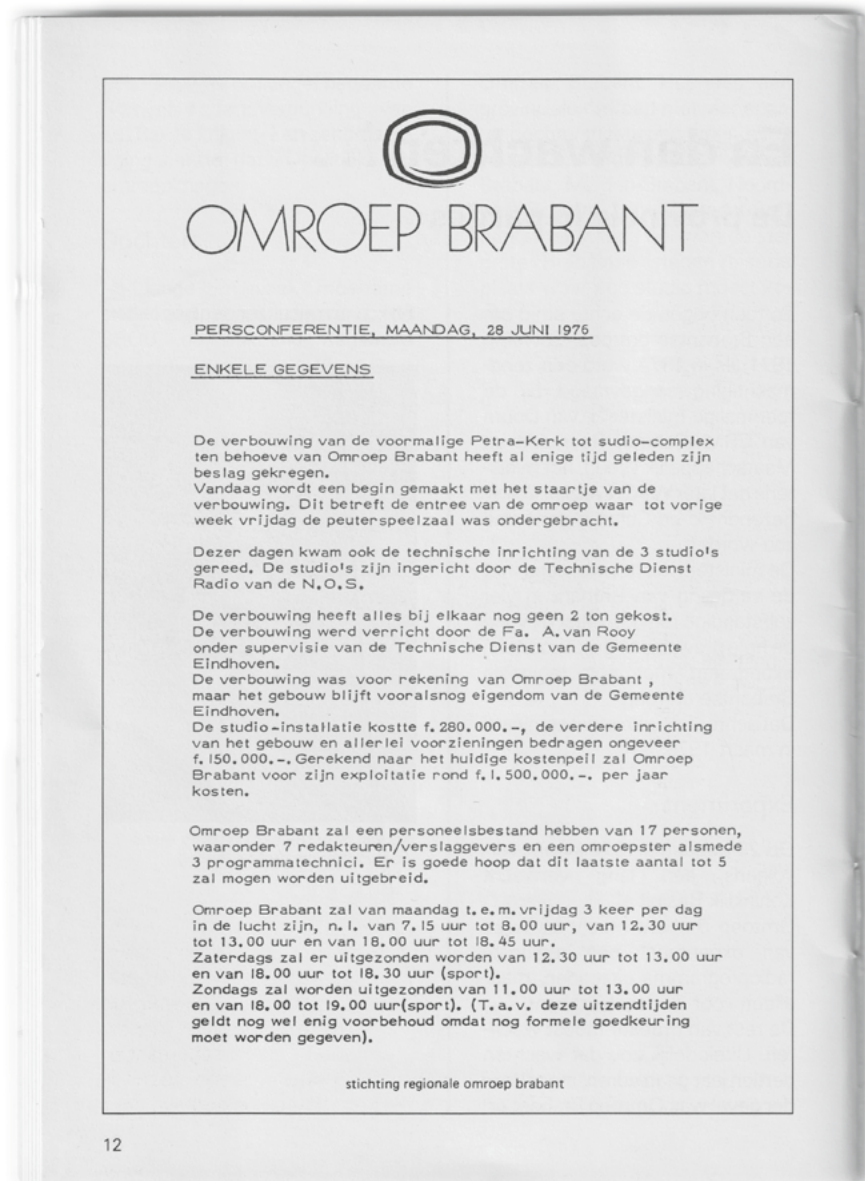
In dit artikel wordt de lange weg beschreven naar een volwaardige regionale omroep in Noord-Brabant. Die weg was bezaaid met obstakels, opgeworpen door Hilversum en Den Haag. De initiatiefnemers moesten beschikken over optimisme, een lange adem en veel doorzettingsvermogen. Een aantal personen is daarbij van groot belang geweest. Dankzij hun inzet ontstond er uiteindelijk naast de kranten een volwaardig ander journalistiek medium, dat zorgde voor meer pluriformiteit in de nieuwsvoorziening. Het nieuwe communicatiekanaal werd snel geaccepteerd en gewaardeerd. Wat waren de oorzaken van dat succes in een tijd waarin het medialandschap er nog totaal anders uitzag dan nu, zonder commerciële omroepen en internet? Omroep Brabant was een succes, werd alom gewaardeerd, maar het blijft de vraag in hoeverre Omroep Brabant de kennis van de eigen regio en de betrokkenheid van de Brabanders bij hun eigen leefomgeving heeft bevorderd.

De aanloop

Het verschijnsel ‘regionale omroep’ was in Nederland al bekend vanaf de jaren veertig. Kort na de Tweede Wereldoorlog kwamen er twee tot stand. Dat waren de ROZ (Regionale Omroep Zuid) in 1945 en de RON (Regionale Omroep Noord) in 1946. De RON werd in 1959 de RONO met programma’s voor Friesland, Groningen, Drenthe en Overijssel en in 1965 werd daaraan nog de provincie Gelderland toegevoegd. Deze omroepen functioneerden onder het gezag van de nationale omroep en moesten zich in hun programmering beperken tot vooral culturele uitzendingen en achtergrondprogramma’s.

¹ Beljon en Van Poppel, *Eindverslag onderzoek regionale omroep*, deel 1, 18.

Daarbij bleef het, al was er in Brabant (maar ook elders) zeker belangstelling voor een regionale zender. Wel begon de KRO in 1948 (tot in 1963) met het maandelijks radioprogramma *Brabant Halfuur* en zond de AVRO tussen 1967 en 1972 iedere veertien dagen het *Brabant Journaal* uit, ook een radioprogramma van dertig minuten. Dat laatste programma werd samengesteld door de Stichting Brabantse Omroep (SBO), een stel enthousiaste radioamateurs met een studio in Bladel.²

Persbericht met logo van Omroep Brabant dat tot aan het begin van de uitzendingen gebruikt werd. (Archief Omroep Brabant)

Om uiteenlopende motieven stonden de beleidsmakers in Den Haag en Hilversum niet te springen het aantal regionale omroepen verder uit te breiden. Uiteindelijk zorgden de politieke en sociaal-culturele veranderingen in de jaren zestig, de toegenomen technische mogelijkheden en de mediaontwikkelingen in het buitenland voor een doorbraak. In diverse regio's ontstonden initiatieven om te komen tot een eigen regionale omroep. De behoefte om plaatselijke informatie te verstrekken in grotere bevolkingsgebieden met een eigen culturele identiteit was er en nam zelfs toe, ook omdat er in die gebieden doorgaans nog maar één regionale krant verscheen.

De Omroepwet van 1967 vergrootte de mogelijkheden voor een zendmachtiging voor een regionale omroep. Deze wet moest het Nederlandse publieke omroepbestel toegankelijker maken voor nieuwe omroeporganisaties. Slaagde zo'n organisatie erin voldoende leden te werven, dan werd zij toegelaten tot het omroepbestel. Een succesvol voorbeeld daarvan is de TROS. Daarnaast maakte de wet het mogelijk om te adverteren via de kanalen van het publieke omroepbestel. Maar ook konden er voortaan autonome regionale omroepen komen, onafhankelijk van de NOS. De bestaande omroepen werden voortaan aangeduid als 47a-omroepen, de nieuwe initiatieven richtten zich op een status als 47b-omroep.

Deze ontwikkeling werd door 'Hilversum' zeker niet met instemming begroet, want het verantwoordelijke bestuur van de 47b-omroepen zou in handen komen van personen in de betreffende regio. 'Hilversum' hield krampachtig vast aan één centrale omroeporganisatie.

Het eerste Brabantse initiatief voor een regionale omroep werd geboren in Eindhoven. Op 6 mei 1966 vroeg de daar opgerichte Stichting Regionale Televisie Noord-Brabant (SRTNB) een zendmachtiging aan. De Eindhovense initiatiefnemers vonden dat in de Lichtstad een dependance van Hilversum zou moeten komen en richtten zich vooral op televisie.³ In oktober van datzelfde jaar ontstond in de Kempische gemeente Bladel de Stichting Brabantse Omroep (SBO). Hoewel beide initiatieven aanvankelijk weinig met elkaar op hadden, werd op 6 januari 1971 besloten tot een fusie en bestond voortaan alleen nog maar de Stichting Regionale Omroep Brabant (SROB).⁴ Kort daarop informeerde de nieuwe stichting de toenmalige minister van CRM, Marga Klompé (1912-1986), over de fusie en diende meteen een verzoek in voor een zendmachtiging, zowel voor radio als tv.

Van het begin af aan was het voor het bestuur een uitgemaakte zaak dat de nieuwe stichting voor uitzendingen in de hele provincie Noord-Brabant zou zorgen, maar wel met eigen programma's in vier regio's. Om praktische redenen richtte het eerste bestuur zich vooralsnog op de regio Zuidoost-Brabant, daar kwamen immers ook alle bestuursleden vandaan.⁵ Maar voor alles moest voorkomen worden dat de bijna spreekwoordelijke Brabantse verdeeldheid het initiatief zou kunnen verijdelen. Het nieuwe bestuur zou daarom moeten bestaan uit vijftien personen, afkomstig uit alle Brabantse regio's.

Voorzitter werd de toenmalige gedeputeerde J.D. van der Harten (1918-1998) met B.H.M. (Ben) Sies (1932-2008), directeur van de Eindhovense Kunststichting, als directeur, een functie die hij ook bij de SRTNB had bekleed. Secretaris was G.E.G. van der Kruijs (wethouder in Eindhoven), penningmeester P.W. Tijssen (directeur Boerenleenbank Hapert), vice-voorzitter H. Roels (burgemeester van de gemeente Someren) en bestuurslid S.J.I. Oomen. Oomen was de grondlegger van de Brabantse Omroep in Bladel, maar verhuisde in 1970 naar Maasbracht en werd in 1973 benoemd tot lid van de Programmaraad van de ROZ. De eerste drie personen gaven direct aan dat het om een tijdelijke benoeming ging.

2 Van den Besselaar, 'De regionale omroep in Bladel geboren?.'

3 Van den Besselaar, 'De regionale omroep in Bladel geboren?.'

4 RHCE, SROB, inv.nr. 17, vergadering db SROB 12 januari 1970.

5 BHIC, OB, inv.nr. 5, brief van 8 februari 1971 aan minister M. Klompé.

Sies mag gerust de peetvader van de regionale omroep in Noord-Brabant worden genoemd. Voor zijn benoeming in Eindhoven was hij correspondent in Londen geweest voor *de Volkskrant* en de KRO. Daar had hij het verschijnsel *local radio* van dichtbij meegemaakt en was hij enthousiast geraakt over dit nieuwe fenomeen. Vanuit Londen had hij in november 1969 al een rapport gestuurd naar het bestuur van de SRNTB over de 'plaatselijke' omroep in Groot-Brittannië.⁶ Toen hij in 1970 terugkeerde naar Nederland en directeur werd van de Eindhovense Kunststichting, werd hij meteen ook directeur van de SRNTB. Binnen het bestuur was hij de enige deskundige op het gebied van massacommunicatie en hij schreef dan ook de eerste beleidsnota. In het blad *Brabantia* zette hij uiteen hoe en waarom de regionale omroep van groot nut kon zijn voor een regio. 'De SROB wordt niet gedreven door hobbyïsme. Het hoofdmotief is "community-service" voor de eigen gemeenschap'.⁷ Die eigen gemeenschap moest wonen in een regio met een duidelijke samenhang. Voor Noord-Brabant ging men er daarom van uit dat er vier omroepen moesten komen, die overigens wel konden samenwerken en programma's uitwisselen.

De programma's zouden vanwege het bereik via de ether uitgezonden moeten worden en niet via de kabel. Van meet af aan wensten de initiatiefnemers de regionale omroep te zien als een massamedium met een professionele redactie en niet als een welzijnsvoorziening met goedwillende vrijwilligers. Daarom ook wilden zij een centrale financiering uit de omroepmiddelen. Discussies over alternatieve (commerciële) financieringsbronnen werden door het bestuur nauwelijks gevoerd, ook al om de redactionele onafhankelijkheid te waarborgen. Mogelijk speelde ook mee dat men de regionale kranten niet tegen zich wilde innemen, die voor hun exploitatie immers afhankelijk waren van advertentie-inkomsten. De gemeente Eindhoven subsidieerde de nieuwe stichting, zoals dat tevoren ook bij de SRNTB het geval was geweest.⁸ Ook de andere Brabantse gemeenten werden benaderd voor een financiële bijdrage, maar de reacties daarop bleven uiterst beperkt.⁹

Het adres van de Kunststichting, het Henri van Abbehuys aan de Bilderdijklaan 19 in Eindhoven, fungeerde ook als secretariaatsadres van de SROB. Toen in september 1971 een Landelijk Overleg van 47b-omroepen ontstond (met vertegenwoordigingen uit onder andere Rotterdam, Den Haag, Amsterdam, Friesland en Dordrecht) kwam het secretariaat daarvan ook in Eindhoven, bij Ben Sies.¹⁰ Die nieuwe initiatieven moesten echter wachten op de nota over het mediabeleid, die in het najaar van 1974 aan de Tweede Kamer zou worden aangeboden en waarin een aantal aspecten – waaronder de financiering – van de regionale omroepen aan de orde zou komen.¹¹

Ben Sies

In de beginperiode bestonden de activiteiten van de SROB daarom vooral uit het onderhouden van contacten met het ministerie van CRM, de Raad van Beheer van de NOS en leden van de Tweede Kamer. Ook werd gewerkt aan een nieuwe structuur, die moest zorgen voor een bredere verankering met onder andere een Raad van Advies, waarin vertegenwoordigers van allerlei maatschappelijke, sociaal-culturele en culturele organisaties uit de hele provincie zitting moesten krijgen.

Al snel ontstond binnen het bestuur het idee om in de vier regio's van Brabant dochterstichtingen te formeren onder de paraplu van de SROB.¹² Die stichtingen zouden dan verantwoordelijk moeten zijn voor de omroep in hun eigen regio. Deze ideeën raakten in een stroomversnelling toen in februari 1972 melding werd gemaakt van een initiatief in Noordoost-Brabant.¹³ Enkele maanden later ontstond een initiatief in Tilburg. Door het gemeentebestuur in Tilburg werd G.G.I.M. Speetjens (hoofd afd. X van de gemeentesecretarie) gevraagd een werkgroep in Midden-Brabant te formeren. Tot de leden van die werkgroep behoorden onder anderen H. Aarts (burgemeester van Berkel-Enschoot), J.H.M. Steiger (burgemeester van Drunen), Th. Heisterkamp (adjunct directeur Katholieke Leergangen), P. van Loon (medewerker KHT), A. de Mug (hoofredacteur van *Het Nieuwsblad van het Zuiden*) en Wil van Grinsven (medewerker KRO). Voor Breda kon het algemeen bestuurslid Y.P.W. van der Werff (1918-1993) melden dat er informele gesprekken gevoerd waren met een aantal personen, 'die ook moeten leiden tot een initiatief'.¹⁴ Op 16 mei 1973 liet het Statenlid voor het Progressief Akkoord D.J. Boot uit Roosendaal weten dat er eerder die maand een gesprek was geweest om te komen tot een Stichting Regionale Omroep West-Brabant.¹⁵

Een nieuw bestuur

Na diverse besprekingen met de andere Brabantse initiatieven kwam op 26 september 1974 een nieuw SROB-bestuur tot stand. Als vestigingsplaats van de stichting werd de provinciehoofdstad 's-Hertogenbosch gekozen. Voorzitter van het nieuwe bestuur werd Gery van Veldhoven (1934), hoogleraar economische psychologie aan de toenmalige Katholieke Hogeschool Tilburg (KHT). Hij was de opvolger van J.D. van der Harten, die inmiddels benoemd was tot Commissaris van de Koningin in Noord-Brabant.¹⁶ 'Mijn benoeming was een politieke benoeming', erkent Van Veldhoven ruim veertig jaar later. 'Op die manier kreeg het bestuur een meer algemeen Brabants gezicht'.¹⁷ Ook de andere leden van het dagelijks bestuur waren afkomstig uit andere delen van Brabant.

6 RHCE, SROB, inv.nr. 48. Stukken over de SRTNB.

7 *Brabantia* (januari 1973), 2.

8 RHCE, SROB, inv.nr. 24. Brief van 14 april 1972 van B. en W. van Eindhoven aan bestuur SROB.

9 RHCE, SROB, inv.nr. 24. Brieven van ruim tien gemeenten, die een bescheiden subsidie willen geven.

10 RHCE, SROB, inv.nr. 17, verslag bestuursvergadering 7 september 1971.

11 Van Dam, *Regionale Omroep in Noord-Brabant*.

12 RHCE, SROB, inv.nr. 17, verslag bestuursvergadering 12 januari 1970.

13 *Brabants Dagblad* 17 maart 1972, *Eindhovens Dagblad* 4 februari 1972. Met onder anderen mr. H. Bergé, de Udense burgemeester drs. G.J.A. Schampers, gedeputeerde H. Einmahl, kamerlid Bram Stermerdink en C.C. (Joep) Naninck, hoofdredacteur van het *Brabants Dagblad*.

14 *De Stem*, 10 april 1973. Van der Werff was onder meer voorzitter van het Provinciaal Genootschap en lid van de Eerste Kamer en van Provinciale Staten.

15 RHCE, SROB, inv.nr.30, brief van 16 mei 1973 van D.J. Boot aan secretariaat SROB.

16 RHCE, SROB, inv.nr. 18, verslag vergadering 26 september 1974.

17 Interview met prof. dr. G.M. van Veldhoven, 20 december 2017.

Die andere leden in het dagelijks bestuur waren onder anderen secretaris G.G.I.M. Speetjens (gemeente ambtenaar in Tilburg), penningmeester G.J.A. Schampers (burgemeester van Uden), H. Bergé (rechter in Den Bosch), J.M. Misteli (directeur Kwatta Chocoladefabriek uit Breda) en (aanvankelijk) S.I. Oomen. Samen met vertegenwoordigers van de vier regio's vormden zij het algemeen bestuur. 'Het duurde lang voordat alle kikkers in de wagen zaten, want iedereen had schijnbaar zijn eigen belangen, maar toen het bestuur er was, bleek het een goed werkbaar club', zo was de ervaring van Van Veldhoven.¹⁸ De statuten werden dat jaar uitgewerkt en vastgesteld. Artikel 2 vermeldde de doelstelling, namelijk: 'regionale radio- en/of televisieprogramma's te maken en uit te zenden om daardoor de sociaal-maatschappelijke ontwikkeling van Noord-Brabant te bevorderen en de geestelijke, economische, culturele en recreatieve activiteiten in die provincie te verhogen en te intensiveren. Daarbij staat het geven van informatie in de ruimste zin van het woord voorop.' Het provinciaal bestuur kon zich achter de plannen scharen, zonder bang te hoeven zijn op regionale tenen te staan.

Uit de samenstelling blijkt dat het nieuwe bestuur overwegend ambtelijk en bestuurlijk was samengesteld. Daardoor ontstonden weliswaar goede contacten met het ministerie van CRM, de NOS en de provinciale overheid, maar de zwakte was de gebrekkige relatie met het bedrijfs- en het verenigingsleven in Noord-Brabant. Het toenmalige hoofd van de directie radio, tv en pers van het ministerie van CRM, W.A.F. (Wil) Wilbers (1931-2017), liet in een gesprek met het SROB-bestuur in juni 1975 nog weten dat representativiteit van bestuurlijke en adviserende organen voor het verkrijgen van een zendmachtiging net zo belangrijk was als een acceptabele begroting.¹⁹ Maar de toenmalige directeur van het Provinciaal Opbouworgaan in Noord-Brabant (PON), Paul Kuijpers (1929), constateerde in 1976 dat het bestuur nog altijd eenzijdig was samengesteld.²⁰ Die eenzijdige bestuurssamenstelling heeft overigens in latere jaren nauwelijks of geen rol gespeeld in de algemene acceptatie van de omroep. De nieuwe ambitieuze bestuurders dienden direct een hernieuwde aanvraag voor een zendmachtiging in bij minister Van Doorn van CRM. Voorzitter Van Veldhoven verklaarde tijdens een persconferentie begin oktober 1974 in het Provinciehuis in Den Bosch dat de nieuwe samenwerkingsvorm de hernieuwde claim nog eens extra benadrukte. Bovendien legde hij uit hoe de stichting zou gaan werken: in iedere regio een eigen autonome journalistieke redactie, maar technisch-organisatorisch afhankelijk van de provinciale stichting en met eigen apparatuur.²¹ De begroting vermeldde een bedrag van 6 à 7 miljoen gulden per jaar, waarvoor drie uur radio en een half uur tv per dag werd beloofd. Het optimisme was aangewakkerd door een uitspraak van minister Van Doorn op 4 september 1974 tijdens een gesprek met de speciale Tweede Kamercommissie voor kabeltelevisie. Daarin verklaarde hij van plan te zijn één of desnoods meer zelfstandige regionale etheromroepen zendtijd toe te wijzen. Volgens de minister zou STAD (Amsterdam) daarvoor als eerste in aanmerking komen. Vanuit de Kamer werd bepleit om Brabant als tweede te honoreren.²²

De jarenlange lobby had kennelijk gewerkt. Daardoor was het bestuur toen al overtuigd van de eigen kansen want in de bestuursvergadering van 14 oktober 1974 kregen de aanwezigen te horen dat 'men akkoord is met een kandidaat en zijn werkgever' voor de functie van directeur-hoofdredacteur. Al eerder had het bestuur besloten op informele wijze een kandidaat voor deze functie te benaderen.²³ Bovendien werd in die maand ook een gesprek aangevraagd met de NOS om te praten over de inrichting van een radiostudio, want inmiddels was wel duidelijk geworden dat een mogelijk experiment alleen voor radio gold.²⁴ Toen Wil Wilbers (vanuit CRM) op 17 november 1974 tijdens een radioprogramma verklaarde

dat 'de kans reëel is dat ook Brabant een experiment krijgt toegewezen', was dat voor het SROB-bestuur aanleiding een dag later een persbericht te versturen. Waarom Den Haag voor Brabant koos, is niet echt duidelijk. Maar prof. Van Veldhoven is daarover zeer beslist: 'De SROB kreeg het tweede experiment omdat we er klaar voor waren. We hadden onze zaakjes het best op orde, wisten wat we wilden en hadden de noodzakelijke backing.'²⁵

Jacques Grijpink, eerste directeur-hoofdredacteur

De kandidaat voor de positie van directeur en hoofdredacteur bleek Jacques Grijpink te zijn. Sies kende hem nog uit zijn KRO-tijd. Jacques Grijpink (1925-2003) was in zijn militaire diensttijd werkzaam geweest bij Radio Soerabaja in Nederlands-Indië. In 1951 werd hij journalist bij het dagblad *Het Binnenhof* in Den Haag. In 1957 kwam hij bij de Wereldomroep, in 1958 werd hij hoofd van de radio op Nieuw-Guinea, in 1962 chef van de Wereldomroep in Den Haag en in 1964 maakte hij de overstap naar de KRO, waar hij chef werd van de actualiteitenrubriek *Echo* en vervolgens hoofd van de afdeling informatie radio en tv van deze omroepvereniging. Grijpink schreef in het KRO-programmablade *Studio* geregeld over de regionale omroep, die hij een intrigerend medium vond. Kennelijk was hij in 1975 gewoon weer aan iets anders toe; ook in eerdere functies was hij niet honkvast gebleken en het experiment trok hem.²⁶

Na een gesprek in januari 1975 met de KRO lag de weg open voor zijn benoeming tot eerste directeur-hoofdredacteur van Omroep Brabant. Op uitleenbasis zou hij tijdens de experimenteerfase naar Zuidoost-Brabant komen.²⁷ Vanaf april volgde hij de bestuursvergaderingen en was hij actief betrokken bij de plannen, maar pas per 1 december 1975 begon hij officieel als directeur-hoofdredacteur van de nieuw op te zetten regionale omroep. In het weekblad *De Nieuwe Linie* zette Grijpink uiteen hoe hij de toekomst van de regionale omroep zag: regionale omroepen door het hele land met één centrale basiszender, die soepel zou kunnen inspelen op de regionale wensen en eigenheid.

Voor tv dacht hij aan een half uur per dag, ingebed in een landelijk programma. 'De komst van regionale tv is even onafwendbaar als destijds die van het beroepsvoetbal', aldus Grijpink.²⁸ Hij geloofde heilig in het experiment en ging ervan uit dat er op korte termijn in Brabant vier regionale omroepen zouden komen en ook regionale tv. Die hoop bleek ijdel, want beide doelstellingen werden pas gerealiseerd na zijn vertrek bij Omroep Brabant, ruim tien jaar later.

18 Interview met prof. dr. G.M. van Veldhoven 21 maart 2018.

19 BHIC, OB, inv.nr. 2, verslag AB-bestuur SROB 17 juni 1975.

20 Zie interview Paul Kuijpers met Jacques Grijpink, *Brabantia* 25, nr. 5 (1976) 164-169.

21 *Brabants Nieuwsblad*, 3 oktober 1974, *De Stem*, 3 oktober 1974.

22 BHIC, OB, inv.nr. 1, brief B. Sies aan bestuur SROB 5 september 1974.

23 BHIC, OB, inv.nr. 1, verslag AB-vergadering 26 september 1974.

24 NOS Jaarverslag 1974, pag. 54. Zie ook Van Dam 'Regionale Omroep in Noord-Brabant van 1944 tot 1976'.

25 Interview met Van Veldhoven 23 maart 2018.

26 Gesprek met Suzanne Grijpink 11 november 2018, mail Irene Grijpink 6 januari 2019.

27 BHIC, OB, inv.nr. 1, verslag AB-vergadering 26 september 1974.

28 *De Nieuwe Linie*, 25 augustus 1976.

Slechts in één regio uitzendingen

Tijdens een gesprek met Wilbers van CRM begin januari 1975 kreeg het bestuur te horen dat maar in één Brabantse regio uitgezonden kon worden.²⁹ Dat was uiteraard een teleurstelling, maar prof. Van Veldhoven zei te hopen op een ‘olievlekwerking’ naar de rest van de provincie. De keuze werd aan het SROB-bestuur gelaten, hoewel in een brief van 11 maart 1975 minister Van Doorn zelf aangaf een voorkeur te hebben voor Zuidoost-Brabant.³⁰ Het dagelijks bestuur besloot daarmee in te stemmen. Van Veldhoven daarover: ‘Zuidoost-Brabant had de oudste en eerste rechten, dat was ook voor de anderen duidelijk. Het Eindhovense gezicht en gewicht is de latere SROB overigens nooit helemaal kwijtgeraakt’.³¹

Niet iedereen was daar gelukkig mee. Het bestuur in West-Brabant betreurde de manier waarop de keuze was gemaakt, maar legde zich toch neer bij het besluit.³² Enkele maanden later besloot vicevoorzitter J.M. Misteli (uit Breda) zijn plaats in het dagelijks bestuur af te staan aan een vertegenwoordiger uit Zuidoost-Brabant, die speciaal belast zou worden met personeelszaken. Dat werd de ondernemer Nico de Wal uit Hapert.³³ Maar voor die tijd kreeg het SROB-bestuur nog een onverwachte en bittere pil te slikken. Op 18 maart 1975 liet minister Van Doorn zijn langverwachte Medianota verschijnen. Ondanks alle pleidooien voor een centrale financiële regeling hield Van Doorn daarin vast aan een toekomstige financiering van de omroep door de regio. ‘Ervan uitgaande dat regionale omroep is te beschouwen als een welzijnsvoorziening van en voor de regio sta ik derhalve op het standpunt dat hij ook uit regionale (gemeentelijke, provinciale) middelen zal moeten worden gefinancierd. Het is zinvol de regio te confronteren met de offers die nodig zijn voor behoud van de eigen levensstijl en bevordering van de samenlevingsopbouw. Daarbij dient het nut van een regionale omroep afgewogen te worden tegenover andere prioriteiten in de welzijnsvoorziening’.

Natuurlijk werd er opnieuw geprotesteerd tegen deze gedachtegang, maar voorzichtig, want de initiatiefnemers wilden hoe dan ook beginnen. Bovendien toonde de gemeente Eindhoven zich direct al bereid ook na de experimentele fase financiële steun te verlenen.³⁴

Voorbereiding

In de zomer van 1975 diende penningmeester G.J.A. Schampers (1922-2006) een herziene ‘exploitatiebegroting voor een regionale radiozender’ in met vijftien uur radio per week. Die begroting ging uit van een jaarbedrag van anderhalf miljoen gulden.³⁵ Het bestuur hoopte toen nog altijd dat de eerste uitzendingen begin 1976 te horen zouden zijn, net zoals bij STAD in Amsterdam. Maar dat bleek niet haalbaar. De PTT, het bedrijf dat destijds verantwoordelijk was voor de aanleg van telecommunicatievoorzieningen, liet weten dat de zender Mierlo – vanwaar via de FM-band mono zou worden uitgezonden – niet eerder dan 1 september 1976 klaar kon zijn. Bovendien moest de PTT nog zorgen voor spreekmuzieklijnen vanuit Eindhoven naar het audio-schakelcentrum in Hilversum en voor de nodige telefoon-, telex- en mobilfoonverbindingen.

Desondanks ging het SROB-bestuur onverdroten voort. CRM beloofde in juli 20.000 gulden voor de voorbereidingskosten, ‘ofschoon de aanwijzing van de SROB als zendgemachtigde in Brabant formeel nog niet rond is’.³⁶ Het IVA (Instituut voor Arbeidsvraagstukken) van de Katholieke Hogeschool Tilburg kreeg in december 1975 opdracht van het ministerie voor het instellen van een onderzoek bij de twee experimentele omroepen in

Amsterdam en Eindhoven om na te gaan of en hoe er geluisterd werd en of de nieuwe voorziening bijdroeg aan een betere informatievoorziening in de regio.³⁷ Het experiment zou twee jaar de tijd krijgen zich te bewijzen.

Opening van de studio van Omroep Brabant op 31 augustus 1976. Links minister Van Doorn. Op de eerste rij Eindhovens burgemeester J. van der Lee en toenmalig gedeputeerde G. Brokx. Op de tweede rij onder andere W. Wilbers (CRM) en E. Jurgens (NOS). (Foto: Hans-Joachim Schröter)

Medio 1975 werden verschillende gebouwen in de regio bezocht, maar uiteindelijk streek de omroep neer in de voormalige gereformeerde Petrakerk aan de Heggeranklaan in Eindhoven, een gebouw met mogelijkheden voor uitbreiding, zelfs voor tv.³⁸ De gemeente zorgde voor de noodzakelijke verbouwingen en de NOS voor de inrichting.³⁹ De NOS zou ook de opleiding van het personeel voor haar rekening nemen. Op 17 januari 1976 verscheen de eerste personeelsadvertentie in de kranten. Alle seinen stonden toen op groen maar het officiële Koninklijke Besluit met de zendmachtiging voor Omroep Brabant kwam pas af op 23 augustus 1976, een dikke week voor de eerste uitzending!

29 BHIC, OB, inv.nr. 2, verslag AB-vergadering 19 maart 1975.

30 BHIC, OB, inv.nr. 2, verslag AB-vergadering 19 maart 1975.

31 Interview met Van Veldhoven 23 maart 2018.

32 BHIC, OB, inv.nr. 2, verslag AB-vergadering 17 april 1975.

33 BHIC, OB, inv.nr. 2, verslag AB-vergadering 3 september 1975.

34 *Eindhovens Dagblad*, 28 maart 1975.

35 BHIC, OB, inv.nr. 1, brief 14 juli 1975 aan ministerie van CRM.

36 RHCE, SROB, inv.nr. 25, brief 14 juli 1975 van ministerie van CRM. Die formele aanwijzing kwam overigens pas bij KB van 23 augustus 1976.

37 Beljon en Van Poppel, ‘Eindverslag onderzoek regionale radio omroep’.

38 BHIC, OB, inv.nr. 2, verslag AB-vergadering 27 oktober 1975.

39 Jaarverslag SROB 1976-1977.

Het personeel van Omroep Brabant in mei 1976 voor aanvang van de eerste uitzendingen. Op dat moment waren nog niet alle medewerkers aangetrokken. Van links naar rechts: Jacques Grijpink, Lout Donders, Dick Wittenberg, George Klein, Tony Dhondt-Bijsterveld, Eddy van den Akker, Wim Heesbeen, Rob Funcke, Margareth Walder, Christ van den Besselaar, Mario Nozza, Frans van Hoof, Willy Bollen en Michiel Linders. Op de foto ontbreken: Marc van Abbe, André van Dongen en Traudi Wagner (Foto: Eddy Posthuma de Boer)

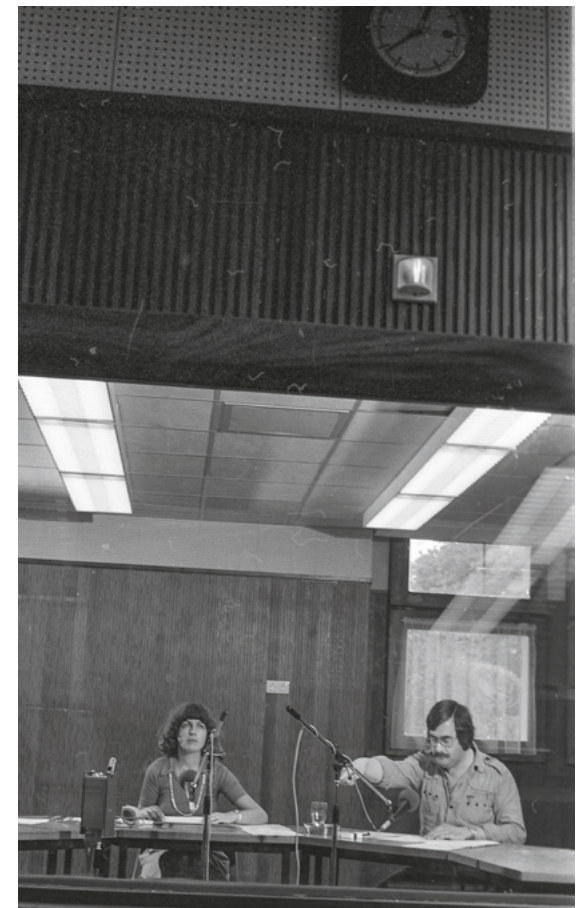
Omroep Brabant begon met in totaal negentien medewerkers, plus een medewerker van de Ergon-bedrijven, de sociale werkvoorziening in Eindhoven en omgeving. Naast Jacq. Grijpink waren dat de redactieleden Marc van Abbe, Christ van den Besselaar, Lout Donders, André van Dongen, Michiel Linders en Dick Wittenberg, Frans van Hoof (sport), omroepster Els van Essen-Wullems, de technici George Klein (chef), Wim Heesbeen, Mario Nozza, Louis van der Veer en Jan Verhoeven, secretaresse Tony Dhondt-Bijsterveld, telefoniste Margaret Walder, administrateur Willy Bollen en Traudi Wagner als administratief medewerkster. Eddy van den Akker was door de Ergonbedrijven aangesteld als huismeester. Tot programmaleider werd R.F. (Rob) Funcke benoemd, die journalistieke ervaring had opgedaan als redacteur van het blad van de Technische Hogeschool Delft, redacteur van AVRO's *Televizier*, hoofd van de afdeling actualiteiten van TROS-Televisie en eindredacteur van het NOS-journaal.

Hoewel het bestuur volledig autonoom was in de benoeming van personeelsleden, meende de KVP in de gemeenteraad van Eindhoven toch vragen te moeten stellen over de betrouwbaarheid en objectiviteit van enkele medewerkers. De grootste politieke partij in de Eindhovense gemeenteraad zette vraagtekens bij Dick Wittenberg, die bekend stond als aanhanger van de toenmalige Socialistische Partij Nederland en bij freelancer Ab Klaassens, de echtgenoot van PvdA-wethouder E. Klaassens-Postema en secretaris van de PAK-fractie – een samenwerkingsverband van linkse partijen – in Eindhoven.⁴⁰ De KVP in Nuenen was verbaasd omdat het PAK-raadslid Roland van Pareren als freelancer bij Omroep Brabant ging werken.⁴¹ Het bleek uiteindelijk een storm in een glas water.

Studio Jan Theelen in Munstergeleen produceerde de *station call* (een bewerking van het lied van Hertog Jan), tunes en andere jingles. Het reclamebedrijf Tulp uit Best zorgde voor een verdere aangepaste vormgeving van de nieuwe omroep, onder andere met de slogan 'Alle dag voor alleman', die later veranderd werd in 'Elke dag voor iedereen'.⁴² Op 5 juni vond de eerste redactievergadering plaats, waarin gesproken werd over de inhoud en verdere vormgeving van de programma's. Informatie, service en culturele eigenheid vormden de grondslagen voor de programmering. Verder gold het credo van Grijpink: 'we werken met gemeenschapsgeld, dus geen glamour'.

Dat gemeenschapsgeld, een subsidie van het ministerie van ruim twee miljoen gulden (bijna één miljoen euro), was aanzienlijk lager dan in Hilversum gebruikelijk was voor de hoeveelheid toegekende uitzenduren.⁴³ In plaats van dure Nagras (draagbare bandrecorders) waren de Brabantse verslaggevers uitgerust met veel goedkopere Uhers. In de studio stonden Revox bandrecorders, terwijl in Hilversum Telefunken-recorders als norm golden.

Maar de jonge medewerkers waren enthousiast en overtuigd van het komende succes. In de zomermaanden leerde de redactie van ervaren radiorotten als Herman Broekhuizen en Cees Schonenberg (afkomstig van NOS Santbergen) hoe je radio moest maken. Zij verzorgden de opleiding voor de redactionele medewerkers. Nol Gobits en Paul Tieman trainden de technische medewerkers. Er werden talloze proefopnames gemaakt en ook documentaires, die later nog gebruikt konden worden. Maar een officiële proefuitzending is er nooit geweest en ook lagen er geen nieuwsberichten klaar die direct de aandacht zouden trekken. Er werkt gewerkt met een agenda, zoals ook gebruikelijk was bij de regionale kranten. Natuurlijk nam de spanning toe naarmate de datum van 1 september 1976 naderde, maar niemand maakte zich echt zorgen over de invulling van het aantal zenduren.

De eerste uitzending van Omroep Brabant op 1 september 1976. Links presentatrice Els van Essen, rechts André van Dongen. (Foto: Hans-Joachim Schröter)

40 *Eindhovens Dagblad*, 11 augustus 1976.

41 *Groot Eindhoven*, 11 augustus 1976, *Eindhovens Dagblad*, 31 augustus 1976.

42 *Eindhovens Dagblad*, 18 augustus 1976.

43 Jaarverslag SROB 1976-1977.

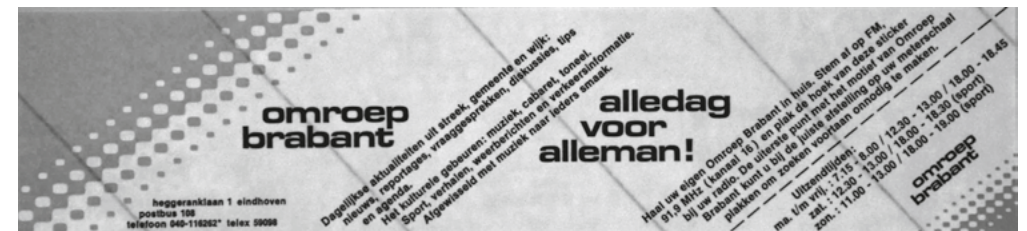
Regionaal nieuws

Omroep Brabant ging als eerste regionale omroep in Nederland vooral nieuws brengen, zoals dat was vastgelegd in de statuten. Dat gebeurde drie keer per dag, op tijdstippen waarop een groot publiek daarin geïnteresseerd was: van 7.15 tot 8.00 uur, van 12.30 tot 13.00 uur en van 18.02 tot 18.45 uur. Naast nieuws uit Zuidoost-Brabant was er ook veel service-informatie te horen, zoals een agenda en een vacaturebank. Rond 1976 telde de regio Zuidoost-Brabant zo'n 600.000 inwoners, verdeeld over 32 gemeenten. In augustus 1980 werd het zendgebied uitgebreid met de gemeente Sint-Oedenrode. In ieder dorp was een correspondent gevonden, die de informatie uit de eigen gemeenschap doorstuurde naar de redactie in Eindhoven. In het weekeinde was er ruimte voor achtergrondprogramma's, cultuur en sport. Op zondag bracht Nol van Roessel (1920-2001) na de klok van twaalf uur zijn nostalgische column *De contente mens*. Els de Wit-van Roon (oud-AVRO-medewerkster) was aangetrokken voor het programma *Muziek uit de regio* en KRO-medewerker Wil van Neerven produceerde *Brabantse verhalen*. In totaal vulde de redactie dertien uur per week. De overige uren werden opgevuld met het programma van Hilversum 3. De presentatie gebeurde met een Brabantse tongval, het nieuws kwam uit de buurt en bijna wekelijks werden muziekopnamen gemaakt van uiteenlopende Brabantse muziekgezelschappen, waardoor Omroep Brabant al snel ook eigen muziek kon laten horen.

Bij gelegenheid van de honderdste uitzending van de *Contente Mens* overhandigt directeur-hoofdredacteur Jacques Grijpink het beeldje van de contente mens aan Nol van Roessel. Op de achtergrond presentatrice Els de Wit-van Roon. (Foto: Hans-Joachim Schröter)

Omroep Brabant bracht een herkenbaar Brabants geluid, dat afweek van de gebruikelijke Hilversumse programma's, maar dat snel gewaardeerd werd. Het populairste programma-onderdeel in de beginjaren was de zondagse bijdrage van Nol van Roessel, *De contente mens*. Het wekelijkse spreekwoordenspel *Bij wijze van spreken* en het *St(r)eekspel* in de zomerdag versterkten het Brabant-gevoel'. Omroep Brabant gaf ruimte aan troubadours als Thieu Sijbers, Huub van Eynthoven, Arie van Rozendaal en Gerard van Maasakkers en volksmuziekgroepen als Ut Muziek en Dommelvolk, die op hun beurt weer profiteerden van de populariteit van de zender. Weerman Johan Verschuuren (1935), die in maart 1982 de eerste weerman Laurens Swinkels opvolgde, werd een begrip in de regio.

De eerste sticker met daarop de programmegegevens. (Archief Omroep Brabant)

De werkdruk op de redactie was van meet af aan hoog. Er werd in een strak schema gewerkt met drie keer per dag een deadline. Om half zes 's morgens arriveerde de eerste redacteur, nadat tevoren de post al was opgehaald op het postkantoor aan het Eindhovense Stationsplein, de laatste ging na één uur 's nachts de deur uit. De grote lijnen waren uitgezet door Grijpink, maar in de dagelijkse gang van zaken had de redactie de vrije hand. Iedere ochtend en middag werd de voorbije uitzending geëvalueerd en de komende besproken. Eén keer per week vond overleg plaats met de hoofdredactie over het beleid en de niet-dagelijkse programma's.

Met zo'n kleine bezetting was het hard werken om het nieuws te kunnen brengen dat ook het *Eindhovens* en *Helmonds Dagblad* dagelijks hun lezers voorschotelden. Maar die beide kranten hadden wel een gezamenlijke stad- en streekredactie van ongeveer twintig personen, exclusief correspondenten en specialisten. De omroep kon van begin af aan echter ook rekenen op de medewerking van enkele freelancers uit de regio. Veel overheden, organisaties en instellingen ondersteunden de omroep van harte omdat zij de krant als een hooghartige monopolist beschouwden, zoals de Omroep Brabant-medewerkers geregeld te horen kregen.

'Wij zagen Omroep Brabant wel degelijk als een journalistieke concurrent', aldus Frans Bijsterveld, toen chef van de regioredactie van het *Eindhovens* en *Helmonds Dagblad*. 'Tevoren hadden we ons voorbereid en in die sfeer heeft ook bijna niemand van ons gesolliciteerd bij Omroep Brabant'.

Maar van echte concurrentie was geen sprake en beide partijen waren aardig voor elkaar. Natuurlijk volgden de redacteurs van beide kranten nauwgezet de nieuwsberichten van Omroep Brabant, zoals de medewerkers van de omroep ook iedere morgen trouw de regionale dagbladen navlooiden. De omroep was echter geen commerciële vijand en knaagde niet aan het abonneebestand van de regionale krant. Dat deed wel het *Eindhovens Nieuwsblad*, een gratis huis-aan-huisblad, dat in het voorjaar van 1983 dagelijks op de markt kwam. Die nieuwe krant hield het slechts drie weken uit maar bezorgde het *Eindhovens Dagblad* wel een verlies van dertienduizend abonnees.⁴⁴ De omroep daarentegen bezorgde de krant geen abonneeverlies. Integendeel, een geregelde beluistering werkte ‘conserve-rend’ voor de dagbladen.⁴⁵ Maar het succes van de omroep leidde op termijn wel tot meer aandacht voor het kleine lokale nieuws in de krant, ook al was daar nog een lezersonderzoek voor nodig.⁴⁶

De hoeveelheid informatie die dagelijks verstrekt werd was groot, maar na ruim drie maanden constateerde oud-journalist Sjoerd de Vrij (1913-1992) in het *Eindhovens Dagblad*: ‘Het enige, maar dat is essentieel, is dat de vindingrijkheid, de speelse fantasie, de vlugge en toch doordachte improvisatie bij veel onderwerpen ontbreken’.⁴⁷ Met andere woorden: de omroep was te veel een gesproken krant. Die kritiek is jaren op de omroep blijven drukken, ook intern. Opvallend is dat ervaren radiomakers als Grippink en Funcke er niet in slaagden de noodzakelijk geachte veranderingen aan te brengen. Er waren wat kleine aanpassingen, zoals een verdergaande rubricering, met bijvoorbeeld het programma *Kontakt met kunst* op de woensdagavond, een locatie-uitzending op de donderdagavond en een uitgebreide week-endagenda op de vrijdagavond, aangevuld met de Brabantse top-5.⁴⁸ Omdat directe telefoonlijnen te duur waren, werden op de donderdagmiddag opnamen in een bepaalde plaats of wijk gemaakt, die dan (ongemonteerd) ’s avonds werden uitgezonden. Voor die uitzendingen op locatie had de omroep de beschikking over een Volkswagenbusje met daarin eenvoudige opnameapparatuur. Maar daarbij bleef het.

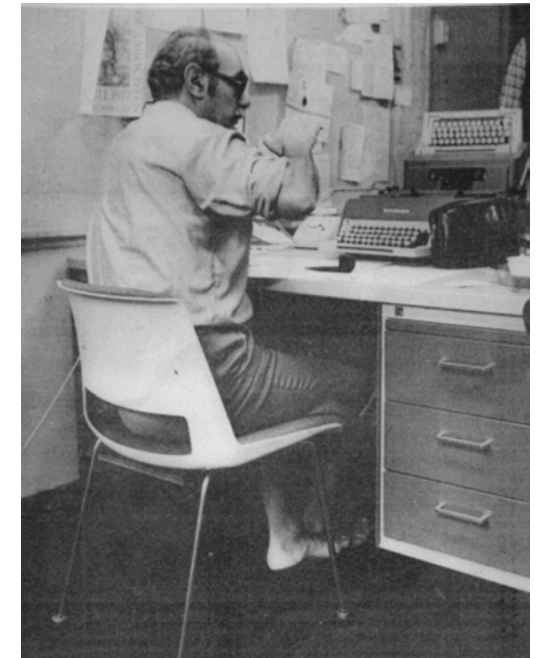
Ongetwijfeld was Grippink gevoelig voor de kritiek, maar hij was eigenzinnig en overtuigd van zijn eigen beleid. ‘Regionale omroep moet vooral nuttig zijn’, was een ander motto van hem. De door hem doorgevoerde formule bleek bovendien een groot succes. De eerste reacties en resultaten van luisteronderzoeken waren boven verwachting.⁴⁹ Bijna de helft van de Zuidoost-Brabanders luisterde dagelijks.⁵⁰ De behoefte aan een betere presentatie was er wel, maar de noodzaak om daarin te investeren niet. De luisteraars waren kennelijk tevreden met de nieuwe ‘gesproken krant’.

In het eerste jaarverslag dat Omroep Brabant begin 1978 uitbracht, merkte Grippink op: ‘Omroep Brabant heeft zich al heel spoedig een plaats verworven in het leven van alledag van de regio Zuidoost-Brabant’. Dat gold overigens ook voor Grippink persoonlijk. Wekelijks ontving hij in de studio groepen bezoekers en hij presenteerde zich bij allerlei evenementen en gezelschappen. Grippink was lid van de provinciale Culturele Raad en werd voorzitter van de Eindhovense Persclub. Hij werd door carnavalsvereniging De Tongelreepers gekozen tot ‘menneke van het jaar’ en zat in de jury van de Eindhovense carnavalsoptocht. Grippink was dan weliswaar geen Brabander geworden, maar hij voelde zich er wel thuis en wist wat er speelde. Hij was echter geen ‘netwerker’ en had weinig politieke feeling. Zijn contacten in het politieke wereldje bleven beperkt tot het hoognodige en ook in de commerciële wereld had hij weinig ingangen. Die contacten liet hij graag over aan de bestuursleden van de SROB.

Omroep Brabant als rampenzender

In augustus 1977 werd Eindhoven en omgeving geteisterd door noodweer. Wegen raakten onberijdbaar en kelders liepen onder. Voor de eerste keer presenteerde Omroep Brabant zich als rampenzender ‘avant la lettre’. De foto van directeur-hoofredacteur Jacques Grippink op blote voeten in een ondergelopen studio werd landelijk nieuws. Maar de regionale omroep werd pas echt een rampenzender in januari 1979, toen Zuidoost-Brabant geteisterd werd door ijzel, waardoor bussen niet meer reden en ouderen de deur niet uit konden. Omroep Brabant maakte die dagen extra uitzendingen om de bevolking te informeren: hoe laat beginnen de scholen, waar kunnen ouderen zich melden om boodschappen te laten doen, welke bussen rijden nog? AVRO-medewerker Peter Dillen (1941-2018) leverde met zijn autotelefoon freelance bijdragen vanaf het Eindhovense station, een werkwijze, die voor de eigen medewerkers nog onhaalbaar was! Omroep Brabant maakte zich onmisbaar en aan het nut van de regionale omroep werd niet meer getwijfeld. Maar pas in 1993 kreeg Omroep Brabant – zoals alle andere regionale omroepen – de officiële status van rampenzender in Nederland.

Er zijn meer journalistieke voorbeelden te noemen van gebeurtenissen waarin Omroep Brabant een opvallende rol speelde. In het voorjaar van 1978 werd het natuurgebied De Plateaux, ten zuiden van Valkenswaard, het onderwerp van een geruchtmakende illegale ontginningaffaire. De toenmalige eigenaar besloot illegaal een stuk heide om te ploegen en te bemesten voor de teelt van maïs. De Borkelse correspondent Peter van de Griendt informeerde de redactie en op dinsdagmorgen 14 maart 1978 ging verslaggever Marc van Abbe met de Valkenswaardse burgemeester mr. B.L.A. van Zwieten (1924-2012) naar het gebied, waar het werk direct stilgelegd moest worden. Pas nadat de zaak voor de rechter kwam, stootte de eigenaar het gebied af en werd de schade hersteld. Freelancer Gijs Hoogendoorn liet op 14 april 1978 een (opgenomen) live verslag horen van de verwijdering door de ME van actievoerende woonwagengewoners van het Eindhovense Doolplein van het verkeersplein

Jacques Grippink op blote voeten in de ondergelopen redactieruimte van Omroep Brabant in augustus 1977.

44 Van Houtert, *Uit doorgaans betrouwbare bron*, 369.

45 Beljon, Van Poppel, Eindverslag deel 4, pag. 71.

46 Horsten, “Wij tartten een machtige tegenstrever”, 66.

47 *Eindhovens Dagblad*, 11 december 1976.

48 Jaarverslag SROB 1976/77.

49 NIPO-onderzoek *Eindhovens Dagblad*, 23 oktober 1976. En verder onder andere *Het Valkenswaardse Weekblad* 1 december 1976. De eerste resultaten van het wetenschappelijk onderzoek van het IVA verschenen in februari 1977. BHIC, OB, inv.nr. 2, verslag AB-vergadering van 23 februari 1977.

50 Jaarverslag SROB 1978.

de Berenkuil in Eindhoven. Dick Wittenberg was er op 22 februari 1980 bij toen kaderleden van de FNV de Lichttoren van Philips aan de Emmasingel in Eindhoven bezetten. Een documentaire van Wittenberg over een denkbeeldige atoomaanval op vliegbasis Volkel op zondag 4 oktober 1981 leidde tot paniek onder luisteraars en zorgde voor wereldnieuws. Deze voorbeelden kunnen moeiteloos aangevuld worden.

Evaluaties

Toen in juli 1981 de Hilversumse opleiders van het eerste uur opnieuw naar Eindhoven kwamen voor een evaluatie luidde hun conclusie: ‘voortreffelijke journalistiek maar in de vormgeving is nog weinig veranderd. Kennelijk bestaat er vrees voor het experiment, wellicht ook door de goede luistercijfers. Radio moet meer zijn dan een gesproken krant, men moet meer voor de vuist weg werken en meer humor in de presentatie leggen.’⁵¹ Desondanks bleef ook daarna de bestaande vormgeving grotendeels gehandhaafd. Presentatrice Els van Essen – die freelance was gaan werken – had weliswaar een opvolger gekregen in Trudy van Rijswijk, maar in de opzet en gemoedelijke aanpak veranderde weinig. Veel verloop in het personeelsbestand was er niet, alleen programmaleider Rob Funcke vertrok, nadat er met de redactie problemen over zijn functioneren waren ontstaan. Schrijver dezes werd zijn opvolger.

In april 1979 presenteerde het IVA het ‘Eindverslag onderzoek regionale omroep’ over Omroep Brabant. Tevoren waren al interim-rapporten uitgebracht. Uit het onderzoek bleek dat 99 procent van de onderzochte populatie in Zuidoost-Brabant de regionale omroep al na één jaar kende. Het IVA had zes criteria opgesteld om te kunnen bepalen of de regionale omroep een eigen functie had opgebouwd binnen het geheel van de voorhanden zijnde media.⁵² De omroep werd gewaardeerd, dat bleek. In korte tijd was Omroep Brabant een belangrijke bron van informatie geworden voor veel inwoners. Weliswaar gold dat meer voor de ‘gewone man’ dan voor de kritische bovenlaag en meer in de dorpen dan in de steden Eindhoven en Helmond. De onderzoekers kwalificeerden dat als een succes, omdat ‘de lager opgeleiden met hun lagere nivo van lokale en regionale kennis, objectief genomen de meeste behoefte hebben aan regionale radiuitzendingen’.⁵³ Door de komst van de regionale omroep was de pluriformiteit van de regionale informatie toegenomen en die had ook geleid tot een verlaging van de drempel tot informatieverwerving. De behoefte aan een regionale omroep was daardoor duidelijk aangetoond, vonden de onderzoekers. Maar op twee vragen kon het IVA moeilijk een antwoord geven: had de regionale omroep geleid tot betere informatie over regionale zaken en had die geleid tot een grotere betrokkenheid bij regionale problemen?⁵⁴ Daarvoor was de periode waarover het onderzoek werd gehouden te kort.

Het succes van de regionale omroep in Eindhoven was en is moeilijk te verklaren. De gehanteerde journalistieke formule sloeg aan, dat is duidelijk. Een groot deel van de bevolking waardeerde de neutrale en gemoedelijke sfeer van de uitzendingen. Er werd geen onderwerp geschuwd, maar een standpunt nam de omroep niet in. Het leverde Omroep Brabant het imago op van ‘betrouwbaar maar behoudend’. De dagelijkse productiedwang slokte alle beschikbare tijd en middelen op. Voor verdieping waren nauwelijks mogelijkheden en de ruimte voor persoonlijke creativiteit was beperkt. Programmaonderdelen als het Journalistenforum leverden geen spetterende radio op. Het eerste journalistenforum van Omroep Brabant begon in oktober 1978 en werd geleid door Aad Vervoorn, medewerker van

de THE. Ongetwijfeld is de tijdsgeest mede bepalend geweest voor het succes. De emancipatie van Noord-Brabant was in de jaren zeventig wel voltooid, maar het proces van integratie en schaalvergroting riep ook een tegenreactie op, die zich uitte in een nostalgisch zoeken naar een zogenaamd verloren gegane identiteit.⁵⁵ Die sentimenten vonden een klankbord bij Omroep Brabant.

Maar er was meer. Bij de redactie leefde de oprechte overtuiging dat de omroep ‘voor delen van de regionale bevolking tot een verlaging van informatiedrempels’ kon leiden, één van de belangrijkste criteria waarop de medewerkers van het IVA de omroep beoordeelden. ‘We maken geen NRC maar werken vooral voor mensen, die geen krant lezen’, zo was de algemene overtuiging. *Eindhovens Dagblad*-redacteur Ruud Groen (1938-2007), die voor de krant de regionale omroep volgde en haar de naam ‘Kempische Draadloze’ gaf, constateerde al bij de eerste verjaardag dat de omroep ‘dicht bij de mensen staat’.⁵⁶ De regionale omroep liet de ‘gewone man’ aan het woord, in tegenstelling tot de meer bestuurlijke benadering van de regionale kranten. De vele reacties, de grote belangstelling bij open dagen, het deed soms wat kneuterig aan, maar voor veel inwoners van Zuidoost-Brabant was Omroep Brabant ‘hun’ omroep geworden en dat lieten ze blijken. Presentatoren en verslaggevers als Marc van Abbe, André van Dongen, Lout Donders, Frans van Hoof en Trudy van Rijswijk werden aan hun stem herkend en kregen de status van bekende Brabanders.

Onzeker voortbestaan

Ondanks alle positieve reacties uit Zuidoost-Brabant bleef de waardering vanuit politiek Den Haag uit. Heikel punt bleef de financiering van de omroep. Tegen de zin van de omroep zelf en die van de lokale politiek hield het ministerie vast aan financiering door de regio. In juni 1978 liet minister M.H.M.F. (Til) Gardeniers-Berendsen (1925-2019) weten dat de financiering van de regionale omroep vanuit het rijk per 1 januari 1980 zou stoppen.⁵⁷ In het jaarverslag over 1978 verzuchtte Grijpink: ‘Zo dreigt een uiterst geslaagd omroepexperiment te moeten worden beëindigd voordat de definitieve beleidslijnen met betrekking tot de regionale omroep zijn getrokken’.⁵⁸ Maar zo ver kwam het niet. Er ontstond een actiegroep onder leiding van A.L. (Bram) Ouweneel (bestuurslid SROZOB), die de actie ‘Houdt Omroep Brabant in de lucht’ opzette. Bram Ouweneel was ook VVD-raadslid in Eindhoven en oud-directeur van het POC (Philips Ontspanningscentrum) in Eindhoven. Er kwamen spotjes op de radio, waarin bekende personen uit de regio een vurig pleidooi hielden voor het behoud van ‘hun’ omroep, er verscheen een speciale Omroep Brabantkrant en in het *Eindhovens Dagblad* stond op 15 augustus 1979 een paginagrote advertentie ondertekend door talrijke personen, organisaties en instellingen. Dagelijks was de reportagewagen van Omroep Brabant ergens in de regio te vinden om handtekeningen van sympathiserende luisteraars te vergaren. Op 2 september 1979 werd in het Speelhuis in Helmond een artiestengala gehouden ter ondersteuning. Cabaretier Jan Strick uit Maarheeze componeerde

51 BHIC, OB, inv.nr. 6, verslag redactievergadering 29 juli 1981.

52 Beljon en Van Poppel, Eindverslag onderzoek regionale radio omroep, deel 1, Tilburg, april 1979, pag. 35.

53 Beljon en Van Poppel, Eindverslag onderzoek regionale radio omroep, deel 4, Tilburg, april 1979, pag. 71.

54 Beljon en Van Poppel, Eindverslag onderzoek regionale radio omroep, deel 4, Tilburg april 1979.

55 Van den Eerenbeemt, *Geschiedenis van Noord-Brabant*, deel 3, 354.

56 *Eindhovens Dagblad*, 2 september 1977.

57 *Eindhovens Dagblad*, 10 juni 1978.

58 Jaarverslag SROB 1978.

een protestsong, waarin hij minister Gardeniers waarschuwde voor een negatieve beslissing. Op dinsdag 25 september 1979 overhandigde oud-Kamervoorzitter mr. F.J. van Thiel (1906-1993) uit Helmond 165.000 handtekeningen aan de toenmalige Kamervoorzitter Dick Dolman (1935-2019). Tijdens een extra uitzending die dag vanuit de NOS-studio in Den Haag konden de luisteraars in Zuidoost-Brabant horen wat landelijke politici te vertellen hadden over de toekomst van de regionale omroep. Een dag eerder kwam minister Gardeniers met de mededeling dat de bestaande financiering uit de omroepmiddelen verlengd zou worden tot 1 januari 1981, waardoor de omroep de tijd kreeg een acceptabele financieringsvorm te vinden.

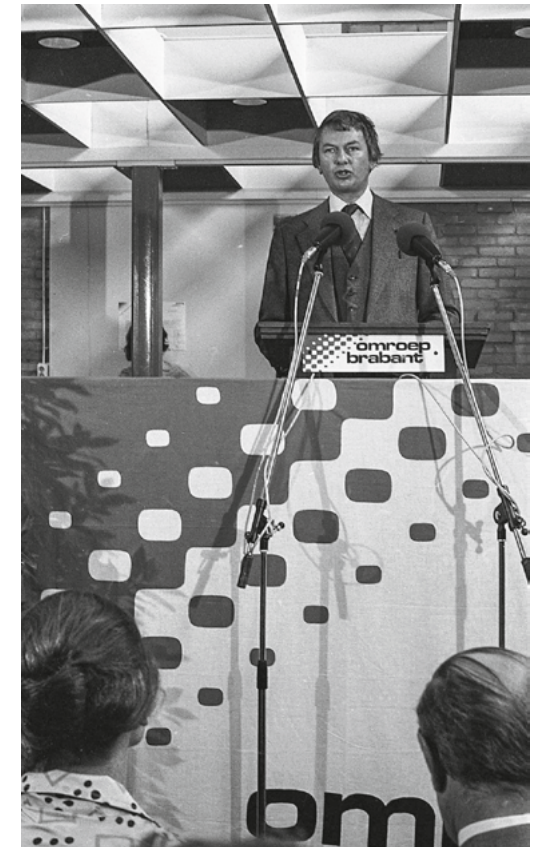
Oud-Kamervoorzitter Frans-Jozef van Thiel overhandigt op 25 september 1979 in Den Haag de lijsten met handtekeningen voor behoud van Omroep Brabant aan toenmalig Kamervoorzitter Dick Dolman. (Foto: Toine van Berkel, archief Omroep Brabant)

In het algemeen was er vanuit de Haagse politiek niet zo veel aandacht voor het verschijnsel regionale omroep. Weliswaar kon een groot deel van Nederland naar de regionale omroep luisteren, maar niet in de Randstad, met uitzondering van Amsterdam sinds 1976. Die onbekendheid met het verschijnsel regionale omroep bleek iedere keer weer als een nieuwe minister omroepbeleid moest maken. De stichting ROOS (Regionale Omroepen Overleg en Samenwerking) probeerde daarin geregeld verandering aan te brengen, maar de regionale omroep werd nooit een echt politiek issue.⁵⁹ Ook de handtekeningenactie uit Zuidoost-Brabant zorgde niet voor een schokeffect in Haagse kringen. Het beleid van minister Gardeniers bleef in hoofdlijnen hetzelfde, zoals bleek uit haar beleidsnotitie 'Regionale omroep in Nederland, ontwikkeling en beleid' van mei 1979. Daarin stond

dat iedere provincie één regionale omroep zou moeten hebben, die kon rekenen op een jaarlijkse vaste rijksbijdrage, maar de regio moest de rest van de kosten ophoesten.⁶⁰ 'Eén omroep in Brabant is volstrekt onacceptabel', zo was de eerste reactie van SROB-voorzitter Van Veldhoven.⁶¹ In het *Eindhovens Dagblad* van zaterdag 5 mei 1979 kreeg Jacques Grijpink de gelegenheid zijn mening te geven over de plannen van de minister in een artikel met als kop: 'Haalt Omroep Brabant 1980?'. Ook hij reageerde teleurgesteld. Het Brabantse experiment had immers overduidelijk aangetoond op welke schaal regionale omroep gemaakt moest worden. Bovendien vreesde hij dat de journalistieke onafhankelijkheid in gevaar zou komen als de regio zou moeten meebetalen.⁶²

Eind jaren zeventig kon de regionale omroep overigens wel rekenen op wat meer sympathie vanuit Hilversum. De Omroepraad pleitte al in 1977 voor een centrale financiering uit algemene omroepmiddelen.⁶³ In 1979 erkende het NOS-bestuur de regionale omroep als een onderdeel van het bestel, 'te betalen uit algemene middelen' en ook nieuwe ROOS-nota's werden door Hilversum positief gewaardeerd.⁶⁴ Een teken van landelijke acceptatie was verder dat medewerkers van landelijke omroepen de studio in Eindhoven steeds meer wisten te vinden voor het doorspelen van bijdragen naar Hilversum. In 1982 gebeurde dat nog maar 34 keer, vijf jaar later al 110 keer.

Maar daarbij bleef het. Vanuit Hilversum werd nooit een echte vuist gemaakt richting Den Haag als de regionale omroep ter sprake kwam. Wel kreeg Omroep Brabant vanaf 24 november 1980 ruimte op teletekst, toen nog een experiment dat de NOS in april 1980 was begonnen.⁶⁵ Op pagina 527 was voortaan de programmering en het nieuws van Omroep Brabant te vinden.

Prof. G. van Veldhoven, voorzitter van de Stichting Regionale Omroep Brabant (SROB). (Foto: Hans-Joachim Schröter)

59 Van Dam, *Regionale Omroep in Noord-Brabant van 1944 tot 1976*, 43. ROOS werd opgericht in december 1976. Zowel de 47a-omroepen als de 47b-omroepen sloten zich daarbij aan.

60 Uitgebracht op 1 mei 1979.

61 *De Stem*, 2 mei 1979.

62 *Eindhovens Dagblad*, 5 mei 1979.

63 *De Volkskrant*, 11 mei 1977.

64 Het gaat om de derde ROOS-nota 'Streekradio in Nederland, naar de ontwikkeling van een beleid' in augustus 1979 en om de derde ROOS-nota van augustus 1980, waarin gepleit werd voor een landelijke bedekking met 23 regionale omroepen.

65 www.wikipedia.org. Teletekst. De samenwerking met de NOS op teletekst duurde tot 1998.

Piraten en lokale omroepen

Ongetwijfeld hadden de wat lauwe reacties op het verschijnsel regionale omroep ook te maken met een nieuw fenomeen. Rond 1980 werd Nederland geconfronteerd met een golf van etherpiraterij, vooral via de FM-radio, met een bereik van een tiental kilometers. Net over de grens in België ontstonden Vrije Radiozenders, die ook in Nederland te beluisteren waren. Vervolgens begonnen ook in Nederland dergelijke zenders uit te zenden, ook al hadden ze geen zendvergunning. Dankzij het aanvankelijke succes van die zenders – en het ontbreken van een actief opsporingsbeleid – ontstonden initiatieven voor publieke lokale omroepen in Nederland. Op initiatief van de lokale omroep in Goirle (LOG) werd begin 1982 de OLON, de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland, opgericht. Met deze ontwikkeling wist de publieke regionale omroep niet goed raad. In het jaarverslag over 1980 van de stichting SROB gaf bestuurslid Ben Sies zijn visie op het bestel. ‘Vooral de centjes bepalen de discussie’, zo luidde zijn conclusie en hij waarschuwde tegen een wildgroei van lokale omroepen en het klakkeloos legaliseren van etherpiraten.⁶⁶ In 1981 verscheen een (vierde) ROOS-nota over de relatie tussen de regionale en lokale omroep, maar veel verder dan de constatering dat de regionale omroep een journalistiek medium was (met een professionele redactie) en de lokale omroep een welzijnsvoorziening (met goedwillende vrijwilligers), kwam men niet. Een echt antwoord op de recente ontwikkelingen kwam er niet en samenwerking met de grotere lokale omroepen werd angstvallig vermeden. ‘Een welwillende houding aannemen ten aanzien van serieuze initiatieven maar geen faciliteiten verlenen’, dat was zo’n beetje de houding van het SROB-bestuur.⁶⁷ Wel diende het SROB-bestuur in 1980 opnieuw een verzoek in tot uitbreiding van het zendgebied bij het ministerie van CRM, zoals dat ook in 1983 nog een keer gebeurde, toen bij het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC).⁶⁸ Het bestuur hield ondanks alles vast aan de wens vier regionale omroepen in de provincie Noord-Brabant te realiseren.

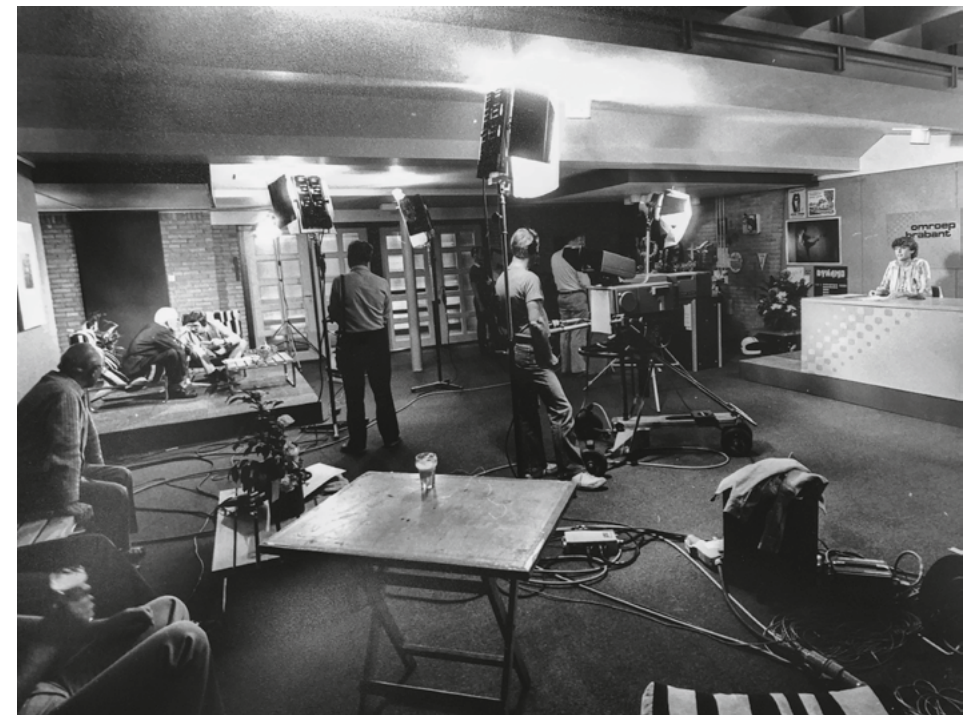
In juli 1981 schreef Jacques Grijpink een notitie over de toekomst van Omroep Brabant, die hij als zorgelijk bestempelde. De vele initiatieven voor lokale omroep, het uitblijven van een financiële regeling voor de regionale omroep, de slechte economische situatie van de jaren tachtig en de ongewisse reacties vanuit de politiek brachten hem tot die conclusie.

Bestuurlijk was er inmiddels ook een en ander veranderd. Ben Sies werd in juli 1980 hoofdredacteur van het *Brabants Dagblad* in Den Bosch en G.M. van Veldhoven per 1 mei 1981 rector-magnificus van de Katholieke Hogeschool Tilburg. Medio oktober 1980 trad F.P.J. (Frans) van Grunsven, directeur Sociale Zaken bij Philips, aan als nieuwe voorzitter van de Stichting Regionale Omroep Brabant. Het is onduidelijk welke effecten die bestuurswisselingen hebben gehad. Van Grunsven is niet lang voorzitter geweest; hij vertrok medio 1982. Zijn opvolger werd oud-wethouder van Tilburg Ed de Grood (1919-2006).

Begin februari 1981 stuurde minister Gardeniers haar voorstellen tot wijziging van de Omroepwet voor advies naar de provinciebesturen en de NOS. De minister wilde nog steeds maar één omroeporganisatie per provincie en één rijksbijdrage per provincie. Een meerderheid van de Tweede Kamer leek inmiddels te voelen voor een vaste bijdrage van het rijk, aangevuld met een door de provincie vast te stellen opslag op de omroepbijdrage. De Kamerleden A. Kosto (PvdA) en P.J.A. van der Sanden (CDA) kwamen met dat voorstel. In het Brabantse zou dat een opslag van veertien gulden betekenen, bestemd voor vier regionale omroepen, onder de paraplu van de SROB, zoals ook statutair was vastgelegd. Het Brabantse experiment was immers geslaagd en de schaal waarop regionale omroep zou moeten functioneren duidelijk.

De wilde jaren voorbij

De onzekerheid bleef, maar langzaamaan werd wel duidelijk welke kant het opging, gezien de politieke stemming in Den Haag. Over regionale televisie werd niet of nauwelijks nog gesproken, tot teleurstelling van Grijpink. Op 1 september 1981 vierde Omroep Brabant het eerste lustrum. Dat gebeurde met een radio-uitzending van twaalf uur (van 07.00 tot 19.00 uur) en een tv-programma van 18.00 tot 18.35 uur, dat landelijk werd uitgezonden via Nederland 2. Grijpink had voor dat tv-programma *Experiment in Brabant* zijn relaties bij de KRO aangesproken en toestemming gekregen van CRM. Volgens Grijpink lagen de kosten voor een half uur televisie per dag even hoog als voor anderhalf uur radio per dag, namelijk vier gulden per inwoner. Dat was niet berekend naar Hilversumse maatstaven want ook voor regionale tv ging hij uit van een simpele en goedkope opzet. Grijpink hoopte op die manier duidelijk te maken wat regionale televisie kon betekenen voor een regio. Maar bij die eenmalige vertoning bleef het.

De eerste regionale tv-uitzending in september 1981 vanuit de hal van Omroep Brabant. Presentatrice is Trudy van Rijswijk. (Foto: Noord-Zuid Fotopers, archief Omroep Brabant)

Op zondag 30 augustus was de Philips Jubileumhal uitverkocht voor een groots jubileumconcert met regionale artiesten. Niet alleen daaruit bleek de populariteit van de omroep. De hal was met personeel gratis beschikbaar gesteld en de artiesten traden voor niets op. Nol van Roessel liet bij dat eerste lustrum van de omroep zijn laatste aflevering van de ‘contente mens’ horen.

⁶⁶ Jaarverslag SROB 1980.

⁶⁷ BHIC, OB, inv.nr. 44. Notulen vergadering SROZOB-bestuur 26 april 1982.

⁶⁸ Bouhuizen, *Groeien, Groeien, Groeien*.

Viering van het tienjarig bestaan van Omroep Brabant in september 1986 in de toenmalige Philips Jubileumhal. (Foto: archief Omroep Brabant)

De populariteit van Omroep Brabant bleef ongekend hoog. Een verzoek tot zendtijduitbreiding werd gehonoreerd en vanaf 1 november 1982 kon de omroep geen veertien maar negentien uur per week uitzenden. Dat betekende de komst van het programma *Zie Zo Zaterdag*, iedere zaterdagmorgen tussen 10.02 en 13.00 uur. Op zaterdagavond was voortaan tussen half zeven en zeven uur een programma voor buitenlandse werknemers te horen. In het Spaans, Turks en Arabisch konden zij luisteren naar de belangrijkste gebeurtenissen in de regio in hun eigen taal. De uitzendingen werden gepresenteerd door Angel Castro en Juan Ibanez (Spaans), Orhan Yildiz (Turks) en Mohammed Tetouani en Abdelkarim Messaoudi (Arabisch). Wekelijks selecteerde programmeur Christ van den Besselaar de belangrijkste nieuwsberichten, die werden aangevuld met informatie uit de eigen gemeenschap. Grijpink had zich persoonlijk hard gemaakt voor de komst van dat programma, indachtig zijn overtuiging dat regionale omroep nuttig moest zijn voor iedereen. Al op 31 maart 1978 had hij daarover een eerste gesprek met W. Wilbers (CRM).

Een ander ideaal van Grijpink werd enkele jaren later gerealiseerd. In januari 1984 vond namelijk een experiment plaats voor een geïntegreerd programma met de landelijke omroepen. Voor dat idee had Grijpink in eerste instantie steun gevonden bij de KRO en de NCRV. Het experiment zou moeten leiden tot een permanent landelijk/regionaal programma op Hilversum 1, met deelname van alle omroepen.⁶⁹ Het was in grote lijnen het idee, dat Grijpink al in 1976 had gelanceerd in *De Nieuwe Linie* en dat ook de grondslag vormde voor de vijfde ROOS-nota, gepubliceerd in september 1982. Alle regionale omroepen kenden sinds augustus 1983 eenzelfde juridische structuur. De oude tegenstellingen tussen de 47a-omroepen (vallend onder de NOS) en de 47b-omroepen verdwenen daardoor. Sinds 1976 was het aantal regionale omroepen gegroeid door een verdere splitsing van de RONO en de komst van Radio Rijnmond eind 1983.

Op 19 december 1984 werd in het Provinciehuis in Den Bosch een congres gehouden over de streekomroep in Nederland. Daar kwamen ook de plannen voor de nieuwe opzet van Hilversum 1 aan de orde met internationaal, landelijk en regionaal nieuws. De regionale omroepen zouden het programma van Hilversum 1 overnemen en eigen nieuwsprogramma's vullen tussen 7.15 en 8.00 uur, tussen 12.00 en 13.00 uur en tussen 18.00 en 19.00 uur. In de daluren zou een programma te horen zijn met 80 procent muziek en 20 procent gesproken woord.⁷⁰ Die plannen werden werkelijkheid en vanaf 1 december 1985 kende Nederland een Radio 1-programmering met internationaal-, nationaal- en regionaal nieuws, afgewisseld met lichte muziek. Maar niet alle omroepen werkten 'con amore' mee en datzelfde gold voor diverse programmamakers. Zo probeerde VARA-presentator Felix Meurders de VARA-begintune altijd eerder te laten klinken dan de regionale tunes. Veronica en TROS hielden zich niet aan de afspraken en hoewel zij later in een gerechtelijke procedure in het ongelijk werden gesteld, was toen al duidelijk dat verdere samenwerking tussen de landelijke en regionale omroepen niet haalbaar was. Per 1 oktober 1988 werd de samenwerking dan ook beëindigd. De meeste regionale omroepen gingen toen meer zendtijd vullen met eigen programma's, in navolging van Radio Rijnmond, die daarmee al vanaf 1 oktober 1987 was begonnen.

Omroep Brabant en de meeste regionale omroepen deden wel van harte mee met het experiment op Radio 1. Dat kon ook omdat in Eindhoven nieuwe technische mogelijkheden waren ontwikkeld zoals een *reportfoon*, waarmee de geluidskwaliteit van normale telefoonlijnen zodanig verbeterd kon worden dat ze gebruikt konden worden voor radio-uitzendingen. Het betekende een zeer aanzienlijke besparing op lijnkosten. In 1985 zorgden de eigen technici voor een schakelunit, waardoor vijf telefoonlijnen door één medewerker bediend konden worden, uiterst handig bij het programma *Reacties van luisteraars*, dat vanaf het najaar van 1982 op de maandagavond te horen was.⁷¹ Dankzij een *self-support unit* konden nieuwslezers voortaan zonder steun van technici het nieuws presenteren. Daardoor was het mogelijk om vanaf 1 november 1982 op de hele uren eigen Brabants nieuws te brengen, in aansluiting op het ANP-nieuws.⁷² Die 'uitvindingen' waren ook om andere redenen nodig want vanaf 1983 moest er bezuinigd worden. De meeste van die uitvindingen kwamen op naam van Louis van der Veer, die in 1981 als chef van de afdeling techniek George Klein was opgevolgd. De reportfoon werd mede ontwikkeld door technicus Wim Heesbeen en Gerard Burgmans, medewerker van de Technische Hogeschool Eindhoven. Tijdens een werkbezoek op 11 april 1985 kreeg minister Elco Brinkman (1948) te horen dat een kleine omroeporganisatie als Omroep Brabant door die bezuinigingen in een onhoudbare financiële situatie terecht zou komen. Voor 1986 werd toen al gerekend op een tekort van 80.000 gulden.

69 *Limburgs Dagblad*, 5 januari 1984.

70 Vanaf 1 december 1985 is sprake van Radio 1.

71 Jaarverslag SROB 1981.

72 Jaarverslag SROB 1982. Het aantal zenduren steeg vanaf 1 november 1982 van 14 naar 19 uur per week, met nieuwsberichten om 09.02, 11.02, 14.02, 16.02 en 17.02 uur. De avonduitzending duurde voortaan tot 19.00 uur, op zaterdag werd uitgezonden van 10.02 tot 13.00 uur en op zaterdagavond tot 19.00 uur.

Provinciale opslag

Minister Brinkman werd de man, die eindelijk de toekomst van de regionale omroepen zou bepalen. Brinkman, minister van WVC vanaf 1982, bracht in augustus 1983 zijn concept-medianota uit. Daarin hield hij vast aan het idee voor één regionale omroep per provincie (Zuid-Holland twee), te betalen uit een provinciale opslag op de omroepbijdrage van maximaal tien gulden. Opnieuw liet het SROB-bestuur weten dat onaanvaardbaar te vinden. In een brief aan de Brabantse Kamerleden werden de bezwaren nog eens opgesomd: Brabant is te groot voor één omroep en de financiering moet uit de algemene omroepmiddelen komen.⁷³ Een simpele berekening leerde dat het tientje slechts 6,2 miljoen gulden zou opleveren, terwijl elf miljoen nodig was voor vier gelijkwaardige regionale omroepen in Brabant, onder de paraplu van Omroep Brabant. Maar opnieuw bleek het onderwerp regionale omroep voor de landelijke politiek geen breekpunt te zijn. De ontwerp-Mediawet werd in 1985 gepresenteerd en in 1988 ingevoerd. Provinciale Staten van Noord-Brabant gingen in april 1985 in grote meerderheid akkoord met een provinciale opslag. Wel prefereerden de Staten voor de provincie een editiestelsel, waardoor toch op werkdagen vier regionale programma's te horen zouden zijn, met nieuws uit vier regio's. Op die manier bleef het idee van vier regionale omroepen met vier studio's in Noord-Brabant in grote lijnen overeind, zij het niet optimaal. Er moesten veel gezamenlijke programma's komen om de kosten te drukken. De vier bestuurlijke dochterstichtingen, zoals die in de statuten van 1974 waren vastgelegd, werden vervangen door vier bestuurscommissies.

Op 24 april 1986 vroeg het SROB-bestuur opnieuw een zendmachtiging aan voor de andere delen van Noord-Brabant. Al eerder waren daarvoor aanvragen ingediend, onder meer in 1980 en 1983. Begin 1987 bracht de Omroepraad een positief advies uit.⁷⁴ Maar het duurde nog tot in 1989 voordat de bewoners van de overige delen van Brabant daadwerkelijk naar hun eigen regionale programma konden luisteren.

Bij het tienjarig bestaan in 1986 constateerde Jacques Grijpink dan ook enigszins verbiterd dat de landelijke politiek de regionale omroep nooit echt serieus had genomen. 'Veel politici ontbreekt het aan de meest elementaire kennis van zaken', zo was zijn conclusie.⁷⁵

Terugblik

Het tienjarig bestaan van Omroep Brabant in 1986 werd op 1 september van dat jaar gevierd met een cabaretvoorstelling voor genodigden in het Helmondse Speelhuys. Die dag kon de omroep zes uur extra zendtijd vullen en op zondag 7 september was er open huis in de Philips Jubileumhal, waar tal van regionale artiesten optraden en een historische radiotentoonstelling was ingericht in samenwerking met het Philips Concern Archief. De tijden waren toen al veranderd. Bij het eerste jubileum werd de hal gratis beschikbaar gesteld, vijf jaar later bleek dat niet meer mogelijk. De omroep was breed geaccepteerd, maar het enthousiasme uit de beginperiode had inmiddels plaatsgemaakt voor vanzelfsprekendheid. De hamvragen uit de beginperiode zijn nooit verder onderzocht. In hoeverre heeft de omroep de kennis van regionale kwesties bevorderd? Is de betrokkenheid van de inwoners groter geworden bij lokale kwesties? Kennelijk was aan verder onderzoek geen behoefte meer; de goede luistercijfers en de vele, doorgaans positieve reacties, volstonden.

De viering van het tweede lustrum was een van de laatste wapenfeiten van Grijpink. Een ander was de aankoop van het studiogebouw aan de Heggeranklaan op 2 april 1986.⁷⁶ Na een verbouwing zouden van hieruit de provinciale uitzendingen gaan plaatsvinden. Maar dat gebeurde pas na zijn vertrek. Begin 1986 had Grijpink te kennen gegeven voortijdig met pensioen te willen gaan.⁷⁷ Zijn gezondheid speelde hem daarbij parten, maar ook was hij de strijd om erkenning moe: hij wilde graag weer schrijven en reizen.⁷⁸ Op 24 september 1986 werd Douwe van Dam (1938), beleidsmedewerker regionale zaken bij de NOS, benoemd tot zijn opvolger. Deze nam per 1 februari 1987 het roer over.

Afscheidsreceptie van Jacques Grijpink op 3 april 1987 in de toenmalige wintertuin van Hotel Cocagne in Eindhoven. Tijdens die receptie kreeg hij de Koninklijke onderscheiding ridder in de Orde van Oranje-Nassau uitgereikt. Zittend links van hem zijn opvolger Douwe van Dam en zijn echtgenote L.P. Grijpink-Bijlsma. (Foto: Hans-Joachim Schröter)

Met het vertrek van Jacques Grijpink was de pioniersfase voorbij. Zijn opvolger kon oogsten wat eerder was gezaaid. In 1989 kregen ook de overige regio's hun eigen radio-uitzendingen. In 1997 volgde Omroep Brabant TV, weer later (in 2001) een eigen website. In 1999 verhuisde het omroepbedrijf naar Science Park Eindhoven in Son. Op 12 februari 2001 werd een nieuw radioformat ingevoerd, waardoor er geen regionale uitzendingen meer te horen waren. Feitelijk was dat al vanaf 30 juni 2000 niet meer het geval.

Omroep Brabant was in menig opzicht een trendsetter voor de ontwikkeling van de regionale omroep in Nederland. Dat gold niet alleen op journalistiek en programmatisch vlak, maar ook wat financieel beheer en technische ontwikkelingen betreft. De hand van

73 *De Waarheid*, 13 april 1983.

74 Jaarverslag SROB 1986.

75 *Eindhovens Dagblad*, 30 augustus 1986.

76 Jaarverslag SROB 1986.

77 BHIC, OB, inv.nr. 44. verg. best. SROZOB 28 april 1986.

78 Gesprek met Suzanne Grijpink, 11 november 2018.

Jacques Grijpink was daarin duidelijk herkenbaar. Zijn toenmalige medewerkers herinneren zich hem als een man die wist wat hij wilde en daaraan strak de hand hield. Hij was zuinig maar niet krenterig. Hij gold als een toegankelijke man, die open stond voor de persoonlijke problemen van zijn medewerkers. Hij had een hekel aan bureaucratie en politieke manipulaties. Hij kon zich verschrikkelijk ergeren, maar wist zichzelf ook te relativeren. Vooral stond hij bekend als iemand met een groot gevoel voor humor, waarover talrijke anekdotes zijn te vertellen. Natuurlijk had hij de tijd mee. Radio was in de jaren zeventig en tachtig nog een belangrijk nieuwsmedium en de publieke omroep had lange tijd het rijk alleen. Pas in 1988 lukte het Cable One als eerste commerciële station in Nederland door te dringen, gevolgd door Radio 10 en Sky Radio. Een jaar later kwam RTL Veronique als eerste commerciële zender in Nederland op de buis. Maar toen was de positie van de regionale omroep al zeker gesteld en was Omroep Brabant niet meer weg te denken uit het Brabantse medialandschap.

In het jaarverslag over 1987 schreef Van Dam over zijn voorganger, die in 2003 overleed: ‘Dat zijn naam onlosmakelijk aan Omroep Brabant verbonden zal blijven is te danken aan zijn nimmer aflatende inzet om “zijn” omroep te maken tot wat hij nu is: één van de best beluisterde regionale omroepen in Nederland.’⁷⁹

Afkortingen

BHIC	Brabants Historisch Informatie Centrum te 's-Hertogenbosch
RHCE	Regionaal Historisch Centrum Eindhoven

Archivalia

Brabants Historisch Informatiecentrum, 's-Hertogenbosch (BHIC)
999 Regionale Omroep Brabant en voorgangers, 1972-2005 (OB)
Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHEC)
10169 Stichting Regionale Omroep Brabant, vanaf 1974 Stichting Regionale Omroep Zuid-oost Brabant, Eindhoven, 1971-1980 (SROB)

Literatuur

Beljon, J. en J. van Poppel, *Eindverslag onderzoek regionale radio omroep*, deel 1, probleemstelling, dataverzameling en samenvatting resultaten (Tilburg 1979).

Beljon, J. en J. van Poppel, *Eindverslag onderzoek regionale omroep*, deel 4, resultatenonderzoek Omroep Brabant (Tilburg 1979).

Besselaar, C. van den, ‘De regionale omroep in Bladel geboren?’, *In Brabant* 2 nr. 5 (2011 4-19).

Bouhuijzen, L, *Groeien, Groeien, Groeien... Van een omroep in Brabant tot één omroep voor Brabant* (Eindhoven 1991).

Dam, D. van, *Regionale Omroep in Noord-Brabant van 1944 tot 1976* (Waalre 2001).

Eerenbeemt, H.F.J.M. van den, (red.), *Geschiedenis van Noord-Brabant, deel 3 1945-1996 Dynamiek en expansie* (Amsterdam/Meppel, 1977).

Horsten, H., “*Wij tartten een machtige tegenstrever*”. *Kleine persgeschiedenis van de regio Eindhoven* (Eindhoven 2006).

Houtert, C. van, *Uit doorgaans betrouwbare bron. De geschiedenis van het Eindhovens Dagblad* (Eindhoven 2003).